

Bankas kases izdevumu orderi nevar atzīt par dokumentu Krimināllikuma 275.panta pirmās daļas izpratnē

Tēze: Atbilstoši Ministru kabineta 2003.gada 21.oktobra noteikumiem Nr.584. „Kases operāciju uzskaites noteikumi” kases izdevumu orderis ir kases operāciju uzskaites līdzeklis, bet dokuments, kas apliecina konkrētas fiziskas personas tiesības pieprasīt skaidras naudas izmaksu no tās norēķinu konta, ir pase vai cits personu apliecinošs dokuments, kas dod iespēju veikt personas identifikāciju. Bankas kases izdevumu orderi paraksta naudas saņēmējs, apliecinot, ka nauda ir saņemta, bet šis dokuments nepiešķir nekādas tiesības.

Bankas kases izdevumu orderi nevar atzīt par dokumentu Krimināllikuma 275.panta pirmās daļas izpratnē.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Krimināllietu departamenta

2011. gada 17. janvāra

LĒMUMS

Lietā SKK – 6/2011

(Krimināllieta Nr. 12210000507)

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments šādā sastāvā:

senators referents V.Čiževskis,

senatore A.Nusberga,

senators A.Freibergs

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar Jēkabpils rajona virsprokurores V.Belkovskas iesniegto kasācijas protestu par Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 12.oktobra lēmumu un

k o n s t a t ē j a

ar Jēkabpils rajona tiesas 2010.gada 1.jūnija spriedumu

Z.P., personas kods [..],

atzīta par nevainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 275.panta pirmās daļas un attaisnota.

Cietušā V.S. kompensācijas pieteikums par mantisko zaudējumu Ls 320 apmērā un par morālo aizskārums Ls 300 apmērā noraidīts.

Z.P. pirmstiesas kriminālprocesā apsūdzēta par dokumenta, kas piešķir tiesības, viltošanu un viltota dokumenta izmantošanu.

Z.P. celtajā apsūdzībā norādīts, ka 2006.gada 6.decembrī ap plkst. 09.10. Jēkabpilī, Draudzības alejā 2, akciju sabiedrības (turpmāk tekstā AS) „Latvijas Krājbanka” Jēkabpils klientu apkalpošanas centrā Z.P., veicot paraksta oriģināla atdarināšanu, parakstījusies I.S. vārdā uz AS „Latvijas Krājbanka” kases izdevumu ordera Nr.14 - dokumenta, kas sastādīts par naudas izmaksu I.S. un piešķir I.S. tiesības saņemt pensiju. Pēc dokumenta falsifikācijas Z.P. iesniegusi to AS „Latvijas Krājbanka” operatorei O.G., uzdodot šo dokumentu par īstu.

Šādas Z.P. darbības pirmstiesas kriminālprocesā kvalificētas pēc Krimināllikuma 275.panta pirmās daļas.

Par pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas sūdzību bija iesniedzis cietušais V.S. un apelācijas protestu bija iesniegusi Jēkabpils rajona prokuratūras virsprokurore.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija ar 2010.gada 12.oktobra lēmumu Jēkabpils rajona tiesas 2010.gada 1.jūnija spriedumu atstājusi negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu kasācijas protestu iesniegusi Jēkabpils rajona prokuratūras virsprokurore V.Belkovska.

Protesta iesniedzēja uzskata, ka apelācijas instances tiesas lēmums ir prettiesisks un pilnībā atceļams.

Prokurore nepiekrīt apelācijas instances tiesas atzinumam, ka, neskatoties uz dokumenta juridisko spēku, tam nepieciešama vēl cita obligāta pazīme – dokumentam jāpiešķir tiesības vai jāatbrīvo no pienākumiem. Prokurore citē Dokumentu juridiskā spēka likuma 1.panta otrajā daļā noteikto (spēkā no 2010.gada 1.jūlija), no kā izriet, ja dokumentam ir juridisks spēks, tad arī šis dokuments piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem.

Protesta iesniedzēja pievērš uzmanību Ministru kabineta 2003.gada 21.oktobra noteikumiem Nr.584 „Kases operāciju uzskaites noteikumi”, norādot, ka apsūdzētā Z.P. un bankas kasiere O.G. pārkāpusi minēto noteikumu 15., 17. un 33.pantu, tādējādi apdraudot Krimināllikuma 275.pantā noteikto noziedzīga nodarījuma objektu.

Prokurore nepiekrīt tiesas atzinumam, ka tiesības saņemt pensiju izriet no likuma, bet dokuments, kas piešķir tiesības, ir pase vai cits personu apliecinošs dokuments, kas dod

iespēju veikt personas identifikāciju. Protesta iesniedzēja uzskata, ka pase nepiešķir tiesības, tikai dod iespēju identificēt personu, kura paraksta dokumentu, konkrētajā gadījumā kases ieņēmuma orderi, kas piešķir tiesības.

Prokurore atsaucas uz Augstākās tiesas pētījumu „Tiesu prakse lietās par krāpšanu”, norādot, ka mantkārīga nolūka neesamība neizslēdz nodarījuma kvalificēšanu pēc Krimināllikuma 275.panta pirmās daļas. Konkrētais noziedzīgais nodarījums ir pabeigts ar brīdi, kad vainīgā persona parakstās dokumentā, atveidojot citas personas parakstu, un šā dokumenta iesniegšanas brīdī.

Pamatojoties uz minēto un vadoties pēc Kriminālprocesa likuma 569. – 573.panta, 574.panta 2.punkta, virsprokurore V.Belkovska lūdz atcelt Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 12.oktobra lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai.

Kriminālprocesa likuma 578.panta otrās daļas kārtībā apsūdzētā Z.P. iesniegusi iebildumus pret prokurores kasācijas protestu.

Apsūdzētā Z.P. norāda, ka viņai nav bijis nodoms viltot I.S. parakstu un nekad to nav darījusi.

Z.P. uzskata, ka V.S. konkrētajā lietā ir nepamatoti atzīts par cietušo, līdz ar to viņam nebija tiesības iesniegt lietā kompensācijas pieteikumu.

Pēc Z.P. ieskata, prokurore kasācijas protestā nepamatoti atsaukusies uz Dokumentu juridiskā spēka likumu, kurš stājies spēkā 2010.gada 1.jūlijā, jo viņai, Z.P., izvirzītajā apsūdzībā norādīts, ka konkrētais noziegums noticis 2006.gada 6.decembrī. Z.P. uzskata, ka prokurore arī nepamatoti atsaukusies uz Ministru kabineta noteikumiem Nr.584 „Kases operāciju uzskaites noteikumi”, jo tiesības veikt kases operācijas AS „Latvijas Krājbanka” ir tikai bankas darbiniekiem. Turklāt bankas kases izdevuma orderi nevar vērtēt kā dokumentu Krimināllikuma 275.panta izpratnē.

Kasācijas protestā nepamatota ir atsauce uz Augstākās tiesas pētījumu ‘Tiesu prakse lietās par krāpšanu’, jo pati prokurore atzinusi, ka viņa, Z.P., nav izdarījusi noziedzīgu nodarījumu mantkārīgā nolūkā.

Pamatojoties uz iepriekšminēto, apsūdzētā Z.P. lūdz atstāt negrozītu Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 12.oktobra lēmumu, bet prokurores kasācijas protestu noraidīt.

Izskatījis rakstveida procesā krimināllietas materiālus, izvērtējis kasācijas protesta motīvus, Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesas lēmums jāatstāj negrozīts, bet kasācijas protests jānoraida.

Krimināllikuma 1.pantā noteikts, ka pie kriminālatbildības ir saucama tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes - subjekts, subjektīvā puse, objekts un objektīvā puse. Gadījumā, ja iztrūkst kaut viena no minētajām pazīmēm, nevar atzīt, ka persona būtu izdarījusi noziedzīgu nodarījumu.

Krimināllietu departaments konstatē, ka abu instanču tiesas pamatoti atzinušas, ka apsūdzētās Z.P. nodarījumā nav Krimināllikuma 275.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma sastāva.

Krimināllikuma 275.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objekts ir pārvaldības kārtība, konkrēti, oficiālās dokumentācijas lietvedības noteiktā kārtība. Minētā noziedzīgā nodarījuma objekta apdraudējums ir saistīts ar kaitējuma nodarīšanu nodarījuma priekšmetam. Konkrētajā gadījumā noziedzīga nodarījuma priekšmets ir dokumenti, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem.

No apsūdzētajai Z.P. celtās apsūdzības redzams, ka Z.P. veikusi I.S. paraksta oriģināla atdarīšanu uz AS „Latvijas Krājbanka” kases izdevuma ordera Nr.14 (sastādīts par naudas izmaksu I.S.), kas apsūdzībā norādīts kā dokuments, kas I.S. piešķir tiesības saņemt pensiju.

Kā redzams no pirmās instances tiesas sēdes protokola (lietas 1.sējums, 205.lapa), AS „Latvijas Krājbanka” kontu menedžere O.G. tiesas sēdē liecinājusi, ka uz banku pēc pensijas I.S. bija atnācis kopā ar Z.P. Bankas darbiniece O.G. izrakstījusi kases izdevumu orderi par naudas izmaksu I.S., savās liecībās norādot, ka paraksts uz kases ordera ir apliecinājums, ka nauda ir izsniegta. Cita persona naudu var saņemt tikai ar pilnvarojumu.

Krimināllietu departaments konstatē, ka apelācijas instances tiesa lēmumā pamatoti norādījusi, ka atbilstoši Ministru kabineta 2003.gada 21.oktobra noteikumiem Nr.584. „Kases operāciju uzskaites noteikumi” kases izdevumu orderis ir kases operāciju uzskaites līdzeklis, bet dokuments, kas apliecina konkrētas fiziskas personas tiesības pieprasīt skaidras naudas izmaksu no tās norēķinu konta, ir pase vai cits personu apliecinošs dokuments, kas dod iespēju veikt personas identifikāciju. Bankas kases izdevumu orderi paraksta naudas saņēmējs, apliecinot, ka nauda ir saņemta, bet šis dokuments nepiešķir nekādas tiesības.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka bankas kases izdevumu orderi nevar atzīt par dokumentu Krimināllikuma 275.panta pirmās daļas izpratnē.

Prokurore kasācijas protestā nepiekrīt apelācijas instances tiesas atzinumam, ka, neskatoties uz dokumenta juridisko spēku, tam nepieciešama vēl cita obligāta pazīme – dokumentam jāpiešķir tiesības vai jāatbrīvo no pienākumiem. Krimināllietu departaments norāda, ka šāds prokurores viedoklis nav pamatots. Senāts jau iepriekš savos lēmumos norādījis (lēmumi lietās Nr.SKK 350/10; SKK 330/10), ka „likumdevējs, ņemot vērā, ka jēdziena „dokuments” izpratne ir visai plaša, Krimināllikumā sašaurinājis „dokumentu” loku, par kuru viltošanu iestājas kriminālatbildība saskaņā ar Krimināllikuma 275.pantu. Šāda jēdziena „dokuments” loka sašaurināšana veikta, izdarot šā panta pirmajā daļā atrunu, ka kriminālatbildība pēc šī panta iestājas tikai tad, ja persona vilto tādu dokumentu, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem”.

Kasācijas instances tiesa secina, ka prokurore kasācijas protestā nepamatoti atsaukusies uz Dokumentu juridiskā spēkā likumu, kas stājies spēkā 2010.gada 1.jūlijā. Z.P. izvirzītajā apsūdzībā norādīts, ka viņai inkriminētais noziedzīgais nodarījums noticis 2006.gada 6.decembrī. Senāts atzīmē, ka nodarījuma izdarīšanas brīdī spēkā bija Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.154 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi” (zaudējuši spēku no 2010.gada 1.jūlija), kuros bija noteikts, kas ir dokuments. Kā jau lēmumā iepriekš minēts, Krimināllikuma 275.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir ar speciālu pazīmi, t.i., dokuments, kas personai piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem. Līdz ar to dokuments Krimināllikuma 275.panta izpratnē nav jebkurš dokuments, kas atbilda Ministru kabineta 1996.panta 23.aprīļa noteikumiem Nr.154 vai atbilst Dokumentu juridiskā spēka likumam.

Prokurores atsauce kasācijas protestā uz Ministru kabineta 2003.gada 21.oktobra noteikumiem Nr.584 „Kases operāciju uzskaites noteikumi”, norādot, ka apsūdzētā Z.P. un bankas kasiere O.G. pārkāpusi minēto noteikumu 15., 17. un 33.pantu, ir nevietā. Krimināllietu departaments norāda, ka konkrētajā lietā O.G. nav izvirzīta nekāda apsūdzība, līdz ar to nav pamata izlemt jautājumu par to, vai O.G. ir ievērojusi viņas darba pienākumus reglamentējošo normatīvo aktu prasības.

Ņemot vērā iepriekšminēto, kasācijas instances tiesa secina, ka prokurores kasācijas protestā izteiktie argumenti nav pamatoti.

Krimināllietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesa pamatoti atbilstoši Kriminālprocesa likuma 519.panta pirmajai daļai taisījusi attaisnojošu nolēmumu, jo apsūdzētās Z.P. izdarītajā nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva.

Vadoties pēc Kriminālprocesa likuma 585., 587.panta, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments

n o l ē m a

Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 12.oktobra lēmumu atstāt negrozītu, bet Jēkabpils rajona virsprokurores V.Belkovskas kasācijas protestu noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.